

Puščice naše mladosti

»V svojem prispevku sem skušal osvetliti tiste spomine, ki še niso bili predstavljeni v preteklih publikacijah. Zdaj pa vidim, da sem precej *mem usekal* glede na razpisano temo. Ampak kaj bi se pa mogoče dalo porabiti, saj vi to znate,« mi je prigovarjal 86-letni Miro Svetina z nasmeškom in rahlim razočaranjem, saj je zbral kar enajst strani zanimivih spominov, ki pričajo o tem, da je današnja Blejska Dobrava samo senca tiste iz davnih časov.

Preden sem začela iskati sledove iger v njegovih spominih, sem prelistala knjigo *Blejska Dobrava, Lipce, Kočna nekoč in danes*, ki je nastala točno pred dvajsetimi leti kot imenitno delo vrtičkarjev pod vodstvom vzgojiteljic Mire Muhar in Janje Debeljak. V preprosto raziskavo so bile zajete tudi igrače in igre v preteklosti. Med igračami prednjačijo punčke iz cunj, lesa in slame, lesene kocke, konjiček iz lesa, leseni vlak, mlinček, z žaganjem napolnjen medvedek, vrbova piščalka, frnikole, frača, lok in puščice. Med igrami pa so našteji slepe miši, lovljenje, skrivanje, *zemljo krast, ristanc, gnilo jajce, ravbarji in žandarji, koza klamf* (spodbijanje koze), *med dvema ognjema, figure metat*, pečenje krompirja, orehov in koruze ...

Gospod Miro se najraje spominja doma narejenih smuči, s katerimi so se spuščali po belih strminah, tekli in celo skakali, saj so fantje na pobudo navdušenega kolesarja Valanta na Lipcah zgradili pravo smučarsko skakalnico. Tudi tekmovanja so organizirali, čase pa merili kar z budilko.

Vaški otroci so bili otroci narave. Gugali so se brez Elanovih gugalnic in igral, drevesa so jim bila gugalnice, plezala ter odlična skrivališča za borbene igre z orehi in kostanji. Zaradi prevelikega poguma je kdaj pa kdaj tudi padel na tla, se hitro pobral in z rokavom neopazno obrisal kakšno solzo, doma pa o tem ni črnil niti besede, ker bi še tam kakšno ujel.

Krav nikoli niso pasli, so pa pasli ovce in jih z gorjačami naganjali s prepovedanega ozemlja. To je bila svojevrstna igra, ki je pripadla bolj fantom kot dekletom. In tu sta prišla na vrsto kurjenje ognja in pečenje dobrot, ki so jih prinesli od doma ali »narabutali« na bližnjem koruznem polju.

Med mnogimi obrtniki, ki so živeli in delali na Dobravi, se gospod Miro spominja že omenjenega Ivana Valanta, izdelovalca koles, še posebej tekmovalnih in dvosedov. Znan je bil daleč naokoli. Tudi sam je bil navdušen kolesar in tekmovalec, ki je bil med boljšimi v državi. Malokdo ve, da se je leta 1936 udeležil olimpijskih iger v Berlinu. Otroci so ga občudovali, saj so o svojih kolesih lahko le sanjali. Takrat je bilo na vasi kakšnih pet ali šest koles z registrskimi tablicami, podobnimi, kot jih imajo danes avtomobili. In bil je skoraj privilegij imeti lastno kolo, zato je bilo pogosto slišati rek, *da se kolesa in žene ne posoja*. Kaj je to pomenilo, pa mladi Miro takrat ni prav razumel.

Rad se spominja frizerja nemškega rodu, Hafingerja, ki je imel delavnico pri Svetinu. Z veseljem pripoveduje zgodbo, kako je Šuštarjev Andrej poslal svojo hčer k frizerju, naj jo ostriže na »bubi«. Deklica je med potjo pozabila način striženja in rekla, naj jo ostriže na balin. Rečeno – storjeno. Mojster je temeljito opravil svojo nalogo, a ne čisto brez posledic. Oče je ogorčen privihral v frizerijo in nič krivemu frizerju odmeril nekaj zaušnic. O tem, kako so deklico sprejeli sovrstniki, zgodovina molči. Brez smeha gotovo ni šlo, verjetno pa jo je rešila kakšna ruta, takrat zelo pogosto žensko pokrivalo.

Fantovske igre so bile večinoma povezane z divjanjem, lovljenjem, preganjanjem in merjenjem moči. Pregarjali so živali, kokoši so pogosto vreščale pred njihovimi hitrimi nogami. Tudi med seboj so se preganjali, ko so se šli *ravbarje in žandarje*, preganjali so dekleta in jim nagajali, še posebej tistim, ki so jim bila všeč. Otroci niso manjkali na nobeni prireditvi ali veselici. Prisotni so bili pri vseh običajih, še posebej pri ličkanju koruze, ki se je razvilo v najbolj priljubljeno delo ob petju in se je končalo s plesom. Otroški ples se je sprevrgel v tekanje po vasi in ustvarjanje različnih vragolij. Lov je bil po navadi povezan z manjšimi in večjimi lumparijami. Večji so bili fantje, bolj drzne in nemogoče so bile njihove domislice. Tako se je zgodila tudi dogodivščina s straniščem.

Včasih so bila stranišča lesena in zgrajena čim dlje od hiše. Vaškim pobalinom se je v glavah porodila nora misel, ki so jo tudi udejanjili. »Merklново« stranišče so naložili na koreto in ga odpeljali pred vrata Bancejeve hiše na klancu. Ko je hotel Bancejev Tonček zjutraj na delo, je namesto na cesto stopil v stranišče. Od presenečenja in dišav ga je popadla sveta jeza, da je s krampom razbil

zaudarjajočo premičnino na kose. Merklnov ata je tisto jutro spraševal po vasi, ali je kdo videl njihovo stranišče, kot da bi le-to čez noč dobilo noge. Ko je prišel do Banceja, je prepoznal sledove njihovega stranišča; lahko je pobiral le »pante« in ostanke desk.

V otroškem spominu je Miru ostal tudi vlak, glavna in najboljša povezava Dobrave s svetom. Potnikov je bilo toliko, da so zadnji ujeli prostor na stopnicah vagonov. Bilo je nevarno, še manj pa za vzgled mlajšemu rodu. Toda otrokom je ta pogled neznansko buril domišljijo, saj so se redko peljali z vlakom.

Sicer pa so bili in so še Dobravci ponosni ljudje, zato ni čudno, da so mlademu Miru ugajale besede, ki jih je izrekel župnik, ko so odkrivali spominsko ploščo Strojevemu Mihi. Med drugim je povedal: »Miha je živel v tistih časih, ko so Jeseničani hodili na Dobravo češnje krast.« Ta šport pa je dobro obvladala tudi domača mladež. O rabutanju bi lahko razkrili marsikatero zgodbo z Dobrave in Lipc.

Na klopci pri Zajcu leta 1946. Od leve Marta Sodja, Cilka Povšin, oče Povšin, Sonja Perhaj in zadaj levo Jože Perhaj, last Sonje Bric